

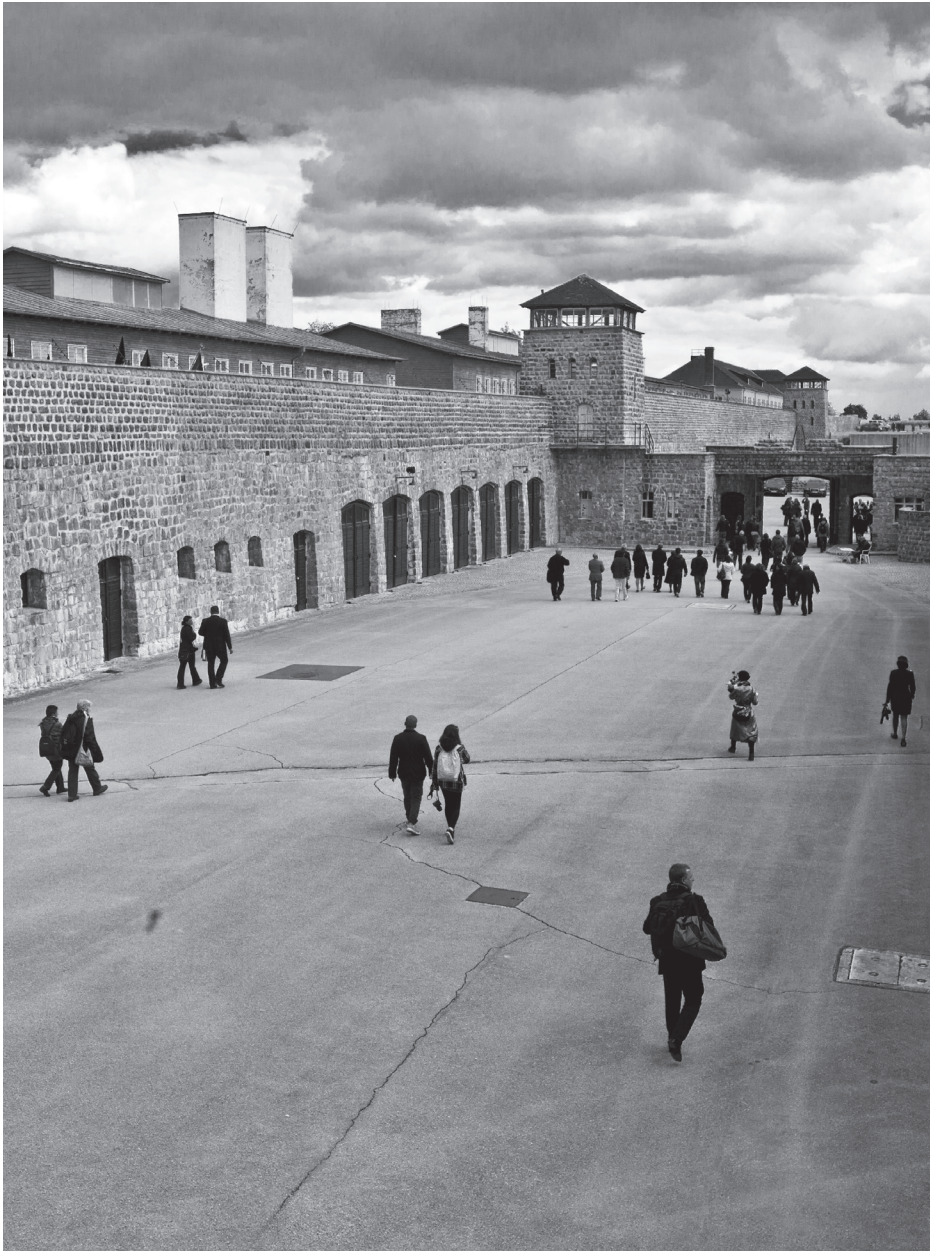
Els Colom. Destí: Llibertat!

Presentació

Aquest treball és un estudi de la incidència de la Guerra Civil espanyola i la Segona Guerra Mundial en la família Colom de Tordera. L'objectiu del treball és fer una recerca biogràfica del meu besavi i el seu germà (protagonistes del treball) per seguir els seus passos des que van néixer fins a la seva mort al camp de concentració nazi de Mauthausen.

Metodologia

Per dur a terme aquest projecte he fet dos tipus de recerca: bibliogràfica i biogràfica. Per conèixer el context històric m'he basat en llibres i documentals que m'han proporcionat tot el referent al context de la Guerra Civil i la Segona Guerra Mundial. Concretant en el municipi de Tordera, m'he basat en la investigació a través de fonts escrites i audiovisuals cedides pel Cercle d'Història i l'Ajuntament. Per aconseguir reconstruir la biografia dels diferents protagonistes de la meva investigació, m'he servit de diferents documents familiars, com ara partides de naixement i defunció i actes matrimonials, obtinguts al Jutjat de Pau de Tordera; certificats de pobresa i pensions d'orfanat, cedits per l'Ajuntament del mateix poble; documents de tipus

judicial, com la Causa General i el Judici Sumaríssim, obtinguts a partir de l'Archivo Histórico Nacional de Madrid i l'Arxiu Nacional del Govern Militar de Catalunya; i documents militars com la informació referent a l'activitat del Comitè Antifeixista de Tordera; el de l'allistament a files del meu besavi; el de la declaració de pròfugs del meu besavi i el seu germà; la llista d'afusellats catalans i les llistes dels espanyols deportats, i el de defunció del meu besavi i el seu germà al camp de concentració de Mauthausen, obtinguts gràcies a l'Ajuntament de Tordera, la Fundación Anselmo Lorenzo, el Grup Recerca Mataró, l'Amical de Mathausen de Barcelona, l'Internacional Tracing Service (ITS), l'Amicale de Mathausen de París, el Secrétariat Général pour l'administracion. Ministère de la Defense (París). També he obtingut informació posant-me en contacte amb dos familiars a través d'entrevistes, els quals m'han facilitat alguns documents militars així com fotografies que m'han permès donar un caràcter més il·lustratiu a la meua recerca.

El treball s'estructura en dos blocs: un context històric global, en què es presenta el context històric pertinent, i el desenvolupament de la biografia del meu besavi, Joaquim Colom Massó, estructurada en capítols en ordre cronològic a mode de novel·la.

Cos del treball

Aquesta història comença a principis del segle XX al poble de Tordera, ubicat dins la comarca del Maresme. Allà hi vivien en Joaquim Colom Toses i la Josefa Massó Pons en un mas de bon patrimoni que rebia el nom de Can Massó del Sot, del qual eren fills quatre nois i una noia. Un dels nois va morir ofegat, i la noia en circumstàncies desconegudes. Aleshores en van quedar tres: en Josep, el gran, nascut el 1908, un home responsable dels seus actes; en Miquel, el mitjà, nascut el 1912, destacat per una total defensa dels seus ideals, i en Joaquim Colom Massó, el petit, nascut el 1916, el meu besavi, de personalitat més dèbil però no pas menys important. Tot i els seus diferents caràcters, els tres germans mantenien una molt bona relació i estaven molt units.

Durant la seva infància, els tres germans Colom van anar a escola, però el meu besavi va deixar d'anar-hi, molt probablement a causa del seu caràcter introvertit, i decidí dedicar-se a treballar al camp amb el seu pare. En canvi, en Josep i en Miquel, en fer-se grans, van refusar el treball a pagès i decidiren anar a treballar a les fàbriques, en Miquel a la SAFA de Blanes i en Josep com a serrador mecànic a la fàbrica de fustes de Cal Navinés, on configuraren els seus ideals decantats cap a l'anarcosindicalisme, fet que els va portar a afiliar-se a la CNT (Confederació Nacional del Treball), i en el cas d'en Miquel també a la UGT (Unió General de Treballadors), i això implicava un gran compromís i assumir moltes responsabilitats.

Amb l'esclat de la Guerra Civil es va crear el Comitè Antifeixista de Tordera, i aviat en Miquel s'hi va integrar com a representant de la FAI (Federació Anarquista Ibèrica),

Components de la família Colom.

Camp de concentració de Mauthausen.

el braç polític de la CNT. Dins els grups de treball que es van crear, ell es trobava al de Defensa i Transport. També va ser comandant d'una de les Milícies Antifeixistes del Comitè, formada per tretze milicians, assignant-los un sou setmanal considerable. Amb tot això, el meu besavi Joaquim i en Josep van entrar com a milicians. Durant la repressió contra tots aquells que podien estar relacionats amb els insurrectes, el Comitè Antifeixista va dur a terme les col·lectivitzacions de terres, vehicles... les incautacions de finques, esglésies, ermites..., els saquejos de cases particulars i les cremes de sants i esglésies. També cal destacar l'activitat política d'en Miquel com a regidor de l'Ajuntament de Tordera, des de l'octubre de 1936 fins al març de 1937, essent substituït per l'assemblea de la CNT. Durant el temps que en Miquel va estar a l'Ajuntament, els tres germans van ser cridats per anar al front. El meu besavi i en Miquel van ser declarats «no aptes», mentre que en Josep va ser acceptat i va ser destinat al front de l'Ebre.

Durant tot aquest període de temps, els tres germans coneixen les seves dones, s'enamoren i es casen. En Josep coneix la Maria Valls, filla de Tordera, amb qui es casa l'any 1934 pel civil, tenint en compte que els seus ideals estaven molt allunyats a les núpcies per l'Església. En Miquel coneix la Rosa Forest, també natural de Tordera i que, a més, va participar activament en els saquejos que es van dur a terme al

Comitè, amb qui es casa a finals del 1936 pel civil, també d'acord amb els seus ideals. El meu besavi coneix la Rosa de la Salut, la meva besàvia, natural de Torrebaja, una ciutat de la província de València, que va arribar al poble perquè treballava a la casa d'uns parents d'una família de la seva ciutat natal que vivien a Barcelona; aquests tenien una casa d'estiu a Tordera i aleshores ella decidí quedar-s'hi. Es van conèixer a la fonda Cal Terrassà, ja que aquell era un punt de reunió per als membres del Comitè, i era on ella aleshores treballava. Es casaren el 1937, ja estant la meva besàvia embarassada del meu avi Julio.

En Miquel, un cop va finalitzar el seu càrrec de regidor a l'Ajuntament de Tordera, s'adona que la guerra no segueix el curs que ell esperava i pren la decisió de marxar a l'exili amb la seva família, opció a la qual tots s'oposen menys el meu besavi. Així doncs, a finals del 1937, tots dos junts emprenen el camí cap a França fugint dels nacionals. La necessitat d'homes al front va fer que tornessin a ser cridats a files, però en no presentar-se, van ser declarats pròfugs. Van estar amagats fins al final de la Guerra Civil, moment en què van pensar en tornar a Tordera. No obstant això, conscients que no rebrien una calorosa benvinguda, van optar per seguir les onades de refugiats amb un destí directe: el camp de refugiats d'Argelès-sur-Mer, com altres milers de catalans. Mentrestant, a Tordera, neixen els fills dels tres germans Colom. El gener de 1938 neixen el meu avi, Julio Colom de la Salut, i Joaquim Colom Valls, fill d'en Josep i la Maria, i per l'abril neix Joan Colom Forest, fill d'en Miquel i la Rosa. El pare dels tres germans, en Joaquim Colom Toses, amb la mort de la seva dona i sense cap dels seus fills, comença a sentir-se sol i cau en un estat depressiu que el porta a l'alcoholisme i a aficionar-se al joc de cartes, fet que el va abocar a perdre tot el patrimoni de Can Massó del Sot. En Josep Colom es troba al front de l'Ebre, del qual deserta amagant-se a la muntanya, s'entrega a les forces nacionals sota l'engany d'amnistia i, després de passar per processos judicials i la presó Model, Franco se'n dona per «enterado», li dicta la sentència de mort i és afusellat al camp de la Bota de Barcelona el 12 de juliol de 1939.

El meu besavi i en Miquel es troben al camp de refugiats d'Argelès i, tot i que van considerar l'opció de tornar a Tordera, sobretot havent-se assabentat de la mort del seu germà, troben la manera de sortir-ne al·listant-se a les CTE (Companyies de Treballadors Estrangers), dedicades a la construcció de fortificacions militars a diferents punts de França, essent sotmesos a treballs duríssims. Això va provocar la seva separació, ja que pertanyien a diferents companyies. Amb la invasió alemanya a França l'any 1940, aquestes companyies van ser traslladades a diferents camps de presoners, anomenats Stalags. Uns mesos després, davant la manca de resposta a les missives del govern alemany al de Franco sobre què s'havia de fer amb els republicans que es trobaven allà, van ser declarats apàtrides i, amb viatges infrahumans, traslladats al camp de concentració de Mauthausen, a l'Alta Àustria, on hi arriben

primer el meu besavi Joaquim i després en Miquel. Allà les condicions eren inhumanes, els sotmetien a treballs forçats, carregaven pedra que portaven a la pedrera pujant una escala de 186 esglaons. Finalment, els dos germans moren al subcamp de Gusen. El meu besavi mor el 19 de desembre de 1940 i en Miquel, l'1 de gener de 1941. Les formes més habituals d'extermini eren mitjançant les cambres de gas o amb injeccions de benzina al cor.

Mentrestant, a Tordera, la família va seguint endavant malgrat les dificultats de la dictadura i s'assabenta a través de la Creu Roja de la mort dels dos germans. Van morint familiars, com en Joaquim Colom Toses i la Rosa Forest, de tifus. La Rosa de la Salut coneix en Joan Tresserras, un home que també va estar al front de l'Ebre, amb qui es casa i té un fill, en Josep Tresserras. Els cosins Colom (el meu avi Julio, en Joan i en Joaquim) van creixent i mantenint una bona relació malgrat que la vida els porti per diferents camins. En Joaquim es casa i té una filla i dos néts; en Joan marxa a viure a Astúries, es casa i té dos fills i un nét, i el meu avi Julio es casa amb la meva àvia Mercè Vinuesa, amb qui té tres fills, entre ells el meu pare, Joaquim Colom Vinuesa, i quatre néts, entre ells jo, Clàudia Colom Miralles.

Conclusions

Esperava poder treballar amb fonts directes i indirectes, o primàries i secundàries, però el que no esperava era poder recopilar tanta informació, i de tanta qualitat. Això és el que m'ha fet possible assolir el meu objectiu inicial, conèixer la història del meu besavi, alhora que m'ha permès anar més enllà i conèixer biografies de persones estretament relacionades amb el meu besavi, com els seus germans. D'aquesta manera, l'objectiu s'ha anat ampliant i modelant fins al punt de voler donar un lloc a la història al meu besavi així com als seus germans i a la resta de la família, que va viure aquells fets i, malgrat les dificultats, ha seguit endavant arribant al dia d'avui, fet també digne d'admirar, a part del coratge que suposa lluitar pels nostres ideals fins a la fi. La vida d'en Joaquim Colom Massó és una prova més que les guerres només porten a la misèria i a la falta d'humanitat.

Bibliografia

Llibres: – HERNÁNDEZ MARTÍNEZ, J. *Breve historia de Hitler*. Nowtilus, 2012. – ROIG, M. *Els catalans als camps de concentració*. Edicions 62, 1977. – FORS I PUJOL, Q. *Els poders locals i el primer franquisme a Tordera (1939-1951)*. Editat per l'Ajuntament de Tordera, 2012. – EYRE, P. *Franco confidencial*. Destino, 2013. – RUEDA ROÁN, A. *Franco, el ascenso al poder de un dictador*. Nowtilus, 2013. – Grup d'Estudis i Treballs Locals de Tordera (1992). *Història gràfica de Tordera (1880-1980)*. – LÓPEZ,

T.; SERRA, X. *La Guerra Civil a Tordera (1936-1939)*. Editat per l'Ajuntament de Tordera, 2001 («Tordera entre el passat i el futur»). — VIDAL, C. *La guerra que ganó Franco (Historia militar de la Guerra Civil española)*. Planeta, 2006. — *Llibre d'actes de l'Ajuntament de Tordera de les sessions dels anys 1936-1937*. — LOZANO, Á. *Mussolini y el fascismo italiano*. Marcial Pons, 2013. — CERCAS, J. *Soldados de Salamina*. Tusquets, 2007. — CERCLE D'HISTÒRIA DE TORDERA. *Tordera en la memòria oral, volum I i II*. Editat per l'Ajuntament de Tordera, 2012. — CERCLE D'HISTÒRIA DE TORDERA. *Tordera, història d'un poble, volum II i III*. Editat per l'Ajuntament de Tordera, 2013. Webs: Cerques relacionades amb YouTube: — *Camp d'Argelès*. — *Documental sobre Francisco Franco y la Guerra Civil*. — *Francisco Franco, la verdadera historia*. — *Francia se rinde a Alemania la Segunda Guerra Mundial*. — *Franco y Hitler en Hendaya*. — *Hazañas inéditas de la Segunda Guerra Mundial*. — *Historia de una revolución*. — *Mauthausen, el deber de recordar*. — *Mauthausen, el campo de los españoles*. — *Mauthausen, la escalera*. — *Segunda Guerra Mundial, entrevista a Ramón Serrano Suñer*.